

Álobjektivitás és tárgyi tévedések

A német közmédia Magyarország-képe 2021-ben

Bevezetés

Magyarország, s azon belül a magyar közmédia ellen számos támadás történt az elmúlt években. Várhatóan a választási kampányban vagy a brüsszeli jogállamisági vizsgálódások részeként sűrűsödni fognak a hasonló kritikák. Sokszoros tapasztalat, hogy olyanok ítélik el a magyar közmédiát, akik nem is követik műsorait, mégis rendkívül jól értesültek annak állítólagos problémáiról. A támadásokat, abszurd módon, épp a közszolgálati médiumokat összefogó szervezet, az Európai Műsorsugárzók Uniója (EBU) vezeti. A szervezet számos egyoldalú, célzott támadást intézett tagszervezete, a magyar közszolgálati médiaszolgáltató ellen:

- a 2021. november 22-én megjelent EBU News Reportban a magyar közmédia rendszerét több kritikával is illették, de a „tisztességes eljárás” alapszabályait sem tartották be. A közmédia munkatársai közül senkivel sem vették fel a kapcsolatot a jelentés elkészítésekor, csak az ellenzéki 444 újságírójával.¹
- Delphine Ernotte Cunci, az EBU elnöke, 2022. január 12-én, egy rendezvényen² a nyitóbeszédében jelentette ki, hogy Magyarországon a közmédia függetlensége veszélyben van, és a politika befolyása miatt szerinte hazánkban sérül a független és befolyásmentes működés követelménye.³ A francia vagy a német közmédia kapcsán hasonlót nem említett.
- „A szabad sajtó létfontosságú a koronavírus-járvány idején” címmel jelent meg 2020 áprilisában a Svéd Rádió vezérigazgatójának blogbejegyzése a sajtószabadság világnapjának alkalmából az EBU oldalán. Az írásában megemlítette Magyarországot is, mint aggasztó példát Japán, Thaiföld és Kambodzsa mellett, ahol veszélybe kerül szerinte a koronavírus-intézkedések következtében a sajtószabadság és a véleménynyilvánítás szabadsága.⁴

A magyar médiahelyzetet érő számtalan liberális kritikáról többször kiderült már, hogy ténybeli tévedéseken alapul, az ideológia bennük felülírja a valóságot, illetve képmutató, hiszen a Magyarországon számonkért „függetlenobjektivitásnak” egyáltalán nem felel meg. A Nézőpont Intézet arra vállalkozott, hogy elemzi a magyar nemzeti oldal elé mintául állított német közszolgálati média minőségét a Magyarországról szóló, 2021-es tudósítások alapján. Az alapos elemzés során kigyűjtöttük az összes hírányagot és azok leiratait vizsgáltuk különböző szempontok szerint. Álobjektivitást és tárgyi tévedéseket találtunk.

1. Álobjektivitás

A német közmédia rendszeresen azzal támadja a magyar közszolgálati médiaszolgáltatót, hogy az egyoldalúan és torzítva számol be a valóságról.⁵ Az objektív tájékoztatási tevékenységre a német közmédia saját tevékenységét ajánlja, amelyet az EBU is példásnak

¹ <https://hirado.hu/belfold/cikk/2021/12/01/a-kozmedia-visszautasitja-az-ebu-alaptalan-megallapitasait>

² a rendezvény címe: France „Télévisions : Télés, visions publiques ! Visions on public TV - Looking at the future of public television in Europe”

³ <https://www.ebu.ch/news/2022/01/ebu-president-and-france-televisions-ceo-delphine-ernotte-cuncis-welcome-speech-at-teles-visions-publiques>

⁴ <https://www.ebu.ch/news/2020/04/free-press-vital-during-the-coronavirus-pandemic>

⁵ <https://www.zdf.de/nachrichten/video/panorama-armut-ungarn-tabuthema-100.html>

tart. Ezzel szemben a tények teljes más képet mutatnak. Kijelenthető: a német közszolgálati csatorna 2021-ben Magyarországgal foglalkozó tudósításai egyoldalúak voltak és torzítva számoltak be a valóságról, az objektivitáshoz semmi közük. Ezt a jelenséget, a saját objektivitásra hivatkozó szubjektivitást nevezzük a következőkben fake-, illetve álobjektivitásnak.

Annak érdekében, hogy a fenti állítást tényekkel támasszuk alá, a Nézőpont Intézet a két német közszolgálati televízió-csatorna, az ARD és a ZDF, 2021-es összes adásából a Magyarországgal, a magyar politikával és Orbán Viktor miniszterelnök tevékenységével foglalkozó műsorokat szemlélte és elemezte.⁶

1.1. A német közmédia érdeklődésének hullámvázisa

A Magyarországgal foglalkozó műsorok időbeli eloszlása hullámvázis volt. Előfordultak benne hónapok, amikor különösen sok adásban szerepelt Magyarország, ilyen volt mindkét német tv-csatornánál kiemelkedően a 2021-es év júniusa, a gyermekvédelmi törvény elfogadása: 50 adással az összes érintett 126 adásból az egész évre vetítve. Ebből 99 adást a ZDF sugárzott, s 27 adást az ARD. Különösen elgondolkodtató, hogy a 126 tudósításból kettő gyermekeknek szóló Magyarország-ellenes „felvilágosítás” volt.

Az ARD-nél márciusban, augusztusban és decemberben egyáltalán nem történt említés magyarországi politikai témákról. A ZDF csatornánál kevés műsorban említették Magyarországot januárban, áprilisban, májusban, szeptemberben, novemberben és decemberben. Egy-egy konkrét, aktuális magyarországi esemény volt szinte mindig a műsorok kiváltó oka, amelyeket aztán sokszor, ismételten tárgyaltak.

Hónap	Magyarországgal kapcsolatos adások száma
Január	3
Február	7
Március	17
Április	3
Május	3
Június	50
Július	18
Augusztus	4
Szeptember	6
Október	10
November	3
December	2
Összesen	126

1. ábra: A német közmédia Magyarországgal kapcsolatos híryanagjainak havi bontása (2021)

A sugárzott tv-műsorok nagyrészt napi hírműsorok voltak mindkét csatornánál, de szórványosan egyéb műsorok is előfordultak Magyarország témájában. Az ARD csatornánál a mindennapos Tagesschau esti hírműsorban szerepeltek magyar témák a legtöbbször: összesen 6 adásban. A ZDF-nél szintén a szokásos hírműsorokban esett a legtöbb említés

⁶ A videók elérhetők az ARD és a ZDF honlapján: <https://www.ard.de> és <https://www.zdf.de>

Magyarországról, a legtöbbször a „heute in Europa”, a „heute Journal”, a „heute Nachrichten” műsorokban.

1.2. A német közmédia tematikus szelekciója

Az érdeklődés változó intenzitása mellett a témaválasztások is bizonyítják, hogy a mintául állított német közmédia szelektíven foglalkozik Magyarországgal. A gyermekvédelmi törvényre irányuló kiemelt figyelem érthető, de aránytalansága mégis szembetűnő. Az egyes ügyeknek szentelt érthetetlenül nagy figyelem mellett számos fontos kérdéssel nem foglalkozott a német közmédia. A koronavírus elleni intézkedések társadalmi elfogadottsága, s ezzel párhuzamosan az utcai tiltakozás elmaradása, vagy a gazdasági növekedés, illetve a koronavírus okozta nehézségek kinövése, vagy éppen a családbarát intézkedések mind-mind elkerülték a német közmédia figyelmét. Az alábbiakban azt gyűjtöttük össze, mit tartottak fontosnak.

1.2.1. Médiahelyzet egyoldalú kritikája

Több adás is foglalkozott a Klubrádió mint „az egyik utolsó független magyar rádióadó” (ARD Tagesschau, 2021.02.15.) frekvenciaszerződésének lejártával (illetve a német közmédia nyelvén az „adások beszüntetésével”). Viviane Reding volt uniós biztos (Luxemburg) kemény hangú interjúban bírálta a magyar sajtószabadság helyzetét ebből az alkalomból, amelyet ellenvélemény nélkül közöltek le.

Szó volt az egyik adásban a „Nyomtass te is!” szélsőbaloldali gerillaújság magyarországi önkéntes terjesztéséről. (ARD Mittagsmagazin, 2021.04.08.) „A Riporterek határok nélkül szervezet Orbánt a sajtószabadság legnagyobb ellenségeinek a listájára tette, noha Magyarországon nem gyilkolják meg vagy börtönzik be az újságírókat.” (ARD Tagesschau, 2021.07.05.) Készült gyermekeknek egy animációs oktatófilm is általában a sajtószabadságról. (ZDF Logo! Was ist Pressefreiheit? 2021.07.05.) Szóba került máshol, hogy „az index.hu újságírói felmondtak, miután elbocsátották a főszerkesztőjüket”. (ZDF heute in Europa, 2021.10.04.). Az index körül kialakult komplex szituációra, például Simicska Lajos szerepére, természetesen nem tért ki a propaganda-műsor.

Több adás foglalkozott a Pegasus szoftver magyarországi használatával és „leleplezésével”. A ZDF úgy tálalta a magyar híreket a német tv-nézők elé, hogy „a sajtószabadság módszeres és lopakodó leépítését észlelik a megfigyelők”, hangsúlyozva Ursula von der Leyen kritikáját is, az állítólagos „lehallgatási ügy” kapcsán, amely a Bizottság elnöke szerint „szembemegy az EU sajtószabadsággal kapcsolatos szabályával.” (ZDF heute 19:00 Uhr, 2021.07.19.). A magyar médiapiaci viszonyok sokszínűségét, a kormánykritikus és kormánybarát média kiegyenlített elérési lehetőségeit egyik tudósítás sem említette.

1.2.2. Koronavírus témái

A műsorok beszámoltak a Szputnyik V és a Sinopharm oltóanyag beszerzéséről, mint Orbán különutas megoldásairól. Ugyan megemlítik több alkalommal is, hogy Magyarországon, Európában a második legmagasabb az oltási arány (ZDF heute in Europa, 2021.03.19.), de Dr. Kiss Csaba erdőkeresi háziorvos esetéről is szinte mindig beszámolnak, aki megtagadta a kínai vakcina beadását, és ezért megbüntették.

Arról is szó volt a műsorokban, hogy Magyarország példáját követve több más középkelet-európai ország, sőt Ausztria is fontolgatta a Szputnyik V beszerzését. Később szó volt a lazító intézkedésekről, az oltási igazolványról, és arról, hogy a Szputnyikkal oltottak kártyáját külföldön nem fogadják el sok helyen. A magyar baloldal keleti oltóanyagokkal szembeni küzdelméről és így az oltástípusok elleni fellépéséről természetesen nem esett szó.

Egy decemberi műsorban összesítették a magyar COVID-halálozásokat. A decemberi helyzetről meglehetősen egyoldalú kritikával ezt mondták: „Most Budapesten karácsonyi vásár van, kevesen hordanak maszkot, a vásárba oltási igazolvánnyal be lehet menni. Orbán Viktor nem akar a kijárási korlátozásokkal népszerűtlenné válni a jövő évi választások előtt. Ehelyett kampányszerűen a harmadik oltást szorgalmazza.” (ZDF heute in Europa, 2021.12.06.) A politikai kritika mellett mintha egyben a turisztikai vonzerejét is támadná Budapestnek egy-egy ilyen beszámoló.

1.2.3. A gyermekvédelmi törvény

Kétségtelenül ez a téma kapta a legtöbb figyelmet a német tv-csatornáktól, és ennek megfelelően ezzel foglalkozott a legtöbb műsor is: az összes vizsgált adás 44 százaléka. Ehhez a témakörhöz tartozott a müncheni stadion tervezett szivárványszínű kivilágítása a német-magyar EB-mérkőzés idejére, a magyar gyermekvédelmi törvény „homofób, homoszexualitás-ellenes” törvényként való bemutatása, a magyarországi és brüsszeli kritikák részletes ismertetése, valamint a budapesti Pride-ról szóló tudósítások.

A gyermekvédelmi törvény miatt nagyon sok negatív kritika érte Magyarországot. Szijjártó Péter és Gerhard Papke (Német-Magyar Baráti Társaság) támogató nyilatkozata mellett Ursula von der Leyen, az Európa Bizottság elnökét idézték, aki szerint a „[gyermekvédelmi] törvény szegény” és „szemben áll az EU alapvető értékeivel” (ZDF heute in Deutschland, 2021.06.23.). Számtalan bírálatot idéztek a nyugat-európai kormányfőktől, köztük a leköszönőfélben lévő Angela Merkel kancellártól, a holland, a belga és a luxemburgi miniszterelnöktől is. Ezzel azt az érzetet próbálták kialakítani, hogy Magyarországgal szemben minden „nyugati” kritikus. A gyermekvédelmi törvény tartalmának tárgyszerű bemutatása azonban elmaradt.

1.2.4. Külpolitikai ügyek

Ebben a témakörben hangsúlyosan szerepeltek a magyar miniszterelnök jó kapcsolatai a cseh, szlovén és lengyel miniszterelnökkel, akikkel hasonló – a német közmédia által elítélt – politikát folytat. Idézték, hogy a szlovén ellenzék egyenesen a szlovén kormányfő „lopakodó orbanizációjától” (ZDF Morgenmagazin, 2021.07.01.) tart. Számos adás tárgyalta a Fidesz kilépését az EPP-ből. Egy adás megemlítette, hogy Magyarország megvétózta „a közel-keleti erőszak” (valójában az Izrael) elleni uniós fellépést. (ZDF heute, 2021.05.19.) Szóba került egy interjúban Magyarország és az európai ügyészség viszonya, vagyis az, hogy Magyarország nem vesz részt annak munkájában. (ZDF-Morgenmagazin, 2021.06.01.) Ezen témakörhöz sorolható még a Fudan Egyetem tervezett letelepítése Budapesten, és az ez ellen irányuló magyar ellenzéki tiltakozások. Ennek kapcsán a műsor kitért Kína balkáni, pl. horvátországi és montenegrói beruházásaira is (ZDF-Mittagsmagazin, 2021.09.03.). Nem

csoda, hogy a német közmédia örömmel számolt be a Magyarországot és Lengyelországot egyaránt sújtó, uniós jogállamiság-jelentésről. (ZDF heute Journal, 2021.07.20.)

1.2.5. A magyar ellenzék és az előválasztás

Az októberi híradásokat, tudósításokat a magyar ellenzéki előválasztás és a két miniszterelnök-jelölt, Dobrev Klára és Márki-Zay Péter bemutatása dominálta. Beszámoltak a nyertes jelölről, Márki-Zay Péterről, az október 23-i nemzeti ünnepről és a „két tömegdemonstrációról”. Igaz, az ellenzék rendezvényén tényszerűen hiányzott a tömeg. Novemberben szerepelt egy hosszabb interjú az Európai Parlamentből, amikor ott helyben megkérdezték Dobrev Klárát és Daniel Caspary képviselőt a belarusz-lengyel határon kialakult menekültválság kapcsán (ZDF phoenix vor Ort, 2021.11.10.).

1.2.6. Egyéb témák

Az egyéb témák közé felvettük az összes maradék, máshová be nem sorolható témát. Az ARD első két műsora kétrészes visszatekintést mutatott be Orbán Viktor pályafutásáról, a kezdetektől a 2018-as újabb választási győzelméig, és korábbi politikájáról. „Orbán Viktor 2010-ben újból megnyeri a választásokat. Legfontosabb intézkedése, hogy rákényszeríti a bankokra, mondjanak le részben követeléseikről, és ezzel sokakat kihúz a csávából. Mennyire a külföldi bankok üzletpolitikájának köszönheti Orbán sikerét!”. (ARD Planet Wissen, Ungarn nach der Wende. Ungarn unter Orban, 2021.01.25.)

A vidéki romák helyzetéről, mélyszegénységükről szólt néhány adás, a kelet-magyarországi Körömben és Bódvaszilason szólaltattak meg roma lakosokat, bemutatták lakhatásukat, a COVID-járvány hátrányos hatását az életükre, az élelmezésükre, a gyerekek iskoláztatására. A roma-szegénységgel szembeállították Budapest kormányzati szépítését. „A kormány nem akar a szegénységről beszélni, nem érdekli őket, nekik a turizmus fontosabb, arra költenek, például Budapestet sok pénzből szépítik. Ezen Orbán barátai, az oligarchák, építési vállalkozók keresnek.” (ZDF Auslandsjournal, 2021.03.03.) Az egyik műsorban a hajléktalansággal is foglalkoznak (ZDF Auslandsjournal, 2021.03.03.).

Néhány műsor Ferenc pápa budapesti villámlátogatásáról és a budapesti Eucharisztikus Kongresszus zárónapján mondott miséjéről számolt be. Orbán Viktor: „Megkértem a pápát, hogy ne hagyja a keresztény Magyarországot elveszni.” (ARD Tagesschau, 2021.09.12.) „Magyarországon kormánykritikus újságokban ilyen címmel jelentek meg cikkek a látogatásról: „Irgalmasságot gyakorol a pápa azzal, hogy hajlandó misézni Orbán Viktor országában.” (ARD Tagesschau, 2021.09.12.). 2021-ben a menekülttéma sem volt kiemelkedő a német közmédia beszámolóiban.

Témakör neve	adások száma	%-os arány
médiahelyzet kritikája	13	10,32
koronavírus témái	19	15,07
gyermekvédelmi törvény	56	44,44
külpolitikai ügyek	16	12,7
a magyar ellenzék és az előválasztás	9	7,14
Egyéb témák	13	10,33
Összesen:	126	100

2. ábra: A német közmédia Magyarországról szóló tudósításainak tematikus arányai (2021)

1.3. A német közmédia által megszólaltatott szereplők

Az adásokban számos szereplőt szólaltattak meg, a magyar politikai életből (kormány és ellenzéki részről is), a tágabb értelemben vett közéletből, Németországból és más uniós tagállamokból, az adás témájához köthető egyéb országokból és az uniós politikai élet szektoraiból. Alább ezek közül a fontosabbakat soroltuk fel, amely alapján látható, hogy a kormánykritikus táborból hatszor annyi megszólalónak adnak lehetőséget, mint a kormánypártiból, ezzel is közvetetten az előbbi tábor nagyságát és „igazságát” erősítve. Annak sugalmazása, hogy sokkal többen vannak kormánykritikus állásponton, mint ahányan a kormányéval azonoson, ismét semmi köze sincs az objektivitáshoz.

1.3.1. Kormánypárti megszólalók

Orbán Viktor miniszterelnök és Szijjártó Péter külügyminiszter mellett Hidvéghi Balázs, a Fidesz EP-képviselője, valamint Hollik István, a párt kommunikációs vezetője és Kovács Zoltán kormányzóvivő nyilatkozatait vágják be a tudósításokban hivatalos kormányzati álláspontként. A koronavírus kapcsán Müller Cecília nyilatkozatai is ebbe a kategóriába sorolhatóak. A magyar kormány mellett csak a német közmédiában amúgy is „gyanús” kategóriába sorolt, legfeljebb kritikusan emlegetett szereplők jutottak szóhoz még. Az AfD ellenzéki párt képviselői, Alice Weidel és Beatrix von Storch, valamint Gerhard Papke, a Német-Magyar Társaság elnöke, Andrej Babiš akkori cseh és Janez Janša szlovén miniszterelnök.

1.3.2. Kormánykritikus megszólalók

Kritikus megszólalóból sokkal többet sikerült a német közmédiának találnia. Médiaügyekben Arató András, Hardy Mihály és Göczey Zsuzsa (Klubrádió), valamint Bolla Rita (Nyomtasz te is!), Hargitai Miklós (MUOSZ-elnök) és Gergely Márton (HVG) is nyilatkozott. A nemzeti oldalhoz tartozó újságírókat nem találtak meg. De szót kapott Michael Rediske, a Soros György által is támogatott a Riporterek határok nélkül vezetője, valamint Viviane Reding, volt igazságügyi uniós biztos is.

Kevésbé meglepő, hogy számtalan magyar ellenzéki politikus is elmondhatta kormánykritikus véleményét a német közmédiának. Hadházy Ákos, Fodor Gábor, Iványi Gábor, a mindig politikai témákban nyilatkozó lelkész, Karácsony Gergely, Donáth Anna, Dobrev Klára és természetesen Márki-Zay Péter is. Az azonban már éles bizonyítéka az álobjektivitásnak, hogy elemzőként csak kormánykritikus hangoknak adtak szót. Krekó Péternek (Political Capital), Schiffer Andrásnak, Virág Andreának (Republikon Intézet), vagy Léederer Andrásnak (Magyar Helsinki Bizottság). Lakatos Márk színész, Gryllus Dorka színésznő vagy Nyáry Krisztián író nyilatkozatai pedig az „értelmiség” nevében mutattak egyoldalú kormánykritikát.

A gyermekvédelmi törvényről Dombos Tamás (Háttér Társaság), a Pegasus-ügyről Panyi Szabolcs és Pethő András (mindketten a témát feldolgozó Direkt36 munkatársai), a koronavírus elleni intézkedésekről pedig a kritikusok Dr. Kiss Csaba erdőkeresi háziorvos, Dr. Donáth Ferenc főorvos, Szent János Kórház, Dr. Bélteczki János ózdi kórházigazgató és Dr. Darvai László háziorvos nyilatkozhattak.

Végül a nemzetközi kritikákat számos, általában sztárolt politikus és közéleti szereplő képviselte a német közmédiában. Minderre a legjobb példa Angela Merkel akkori kancellár nyilatkozatainak ismertetése.

Angela Merkel
Armin Laschet
Joachim Löw, német válogatott szövetségi kapitány
Dieter Reiter, müncheni főpolgármester
Markus Söder bajor miniszterelnök
Heiko Maas SPD külügyminiszter
Alexander Graf Lambsdorff, FDP, Német-izraeli Parlamenti csoport
Michael Roth SPD, Európa-államminiszter
Lucas Vogelsang sportújságíró
Tobias Hans, CDU, Saar-vidék miniszterelnöke
Claudia Roth, a német parlament alelnöke
Guy Verhofstadt EP-képviselő
Martin Wigand, EU-Bizottsági szóvivő
Ursula von der Leyen, EB-elnök
Manfred Weber, EP-képviselő
Stefan De Keersmaecker, EB szóvivő
Daniel Caspary EP-képviselő
Andrés Ritter, Európai Ügyészség
Daniel Freund német EP-képviselő, Zöldek
Vera Jourova EB-alelnök
Karen Melchior, EP-képviselő, Dánia, Venstre párt
Katarina Barley, SPD, EP-képviselő
Mark Rutte holland miniszterelnök
Xavier Bettel luxemburgi miniszterelnök
António Costa, Portugália miniszterelnöke
Alexander De Croo belga miniszterelnök
Micheál Martin ír miniszterelnök
Emmanuel Macron francia elnök
Ljudmila Novak, Nova Slovenija párt
Barbara Štrukelj főszerkesztő, STA hírnökök
Petr Fiala ODS cseh parlamenti képviselő
Flavius Ilioni Loga, NGO Logs, Románia

3. ábra: A magyar ügyekben kritikusan megszólaló külföldi szereplők

1.3.3. Egyéb megszólalók

Különböző témákban megszólalt még sok más szereplő is, de az ő nyilatkozataikat nem lehetett sem kormánykritikusként, sem kormánypártiként besorolni. Itt említendő Boros János filozófiaprofesszor, Linneo Finol venezuelai magyar bevándorló, Diego Fedor Alicia, magyarországi venezuelaiak egyesülete, Rusvai Miklós virológus, de idesorolható Ferenc pápa vagy Sebastian Kurz, volt osztrák kancellár is.⁷

1.4. A német közmédia beszámolóinak polaritása

⁷ Továbbá: Aleksander Čeferin, szlovén UEFA-elnök, Marián Kollár, Szlovák Orvosi Kamara, Prof. Gabi Siboni, biztonsági szakértő, Jerusalem Institute for Strategy and Security, Karoline Edtstadler osztrák Európa-miniszter, Karl Nehammer osztrák belügyminiszter, Gerald Tatzgern, Zentralstelle zur Bekämpfung der Schlepperkriminalität, Szilassi-Horváth Jenő, rendőrfőkapitány-helyettes, Szeged, Dritan Abazovic montenegrói miniszterelnök-helyettes, Herbert Krutina, Strabag igazgatósági tag

Ahogy a szereplők arányaiból is kitűnik, maguk a tudósítások is nagyjából kormánykritikusak voltak. Egy, a legtöbb fontos kérdésben a magyar társadalom többségének a támogatását maga mögött tudó kormánnyal szemben csupán a beszámolók alig több mint két százalékában engedett meg magának pozitív hangot a német közmédia. Ezzel szemben az adások túlnyomó részének (közel 82 százalék) a hangvétele negatív volt Magyarországgal és Orbán Viktor politikájával szemben. Ilyen mértékű elfogultság után az álobjektivitás nem is szorul további magyarázatra. A magyar politikai, gazdasági és társadalmi helyzetről nem tényszerűen, hanem tendenciózusan, lejárató szándékkal tudósított tavaly (is) a német közmédia. Elgondolkodtató, ha ez lenne a követendő példa a média függetlensége kapcsán.

Polaritás	az adások száma	%-os arány
pozitív	3	2,38
semleges	20	15,87
negatív	103	81,75
Összesen	126	100

4. ábra: A német közmédia Magyarországgal kapcsolatos tudósításainak polaritása a magyar kormány szempontjából (2021)

2. Tárgyi tévedések

A tendenciózusság mellett számos tárgyi tévedés is jellemezte a német közmédia beszámolóit. Mindez nem meglepő, a tévedések ugyanis csak a tényalapú vizsgálatokkal kerülhetőek el, megkérdőjelezhetetlen vélemények, érzelmmel teljes kritikák esetében a valóságnak nem sok szerep jut. Jellemző, hogy az EBU is hasonlóan járt el, még kritikájának tárgyát sem tudja pontosan meghatározni. Csak az MTVA-ról ejt szót, jöllehet Magyarországon a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. a közszolgálati médiaszolgáltató. Ezek után az sem meglepő, hogy a törvényekben biztosított társadalmi kontroll és ellenőrzés feltételeiről többnyire nem számolnak be, pusztán egyoldalúan, a saját álláspontjukat súlykolva írnak a magyar közmédiáról.⁸

2.1. A német közmédia csúsztatása a magyar COVID-halálózásról

A magyarral szemben állítólagos függetlensége, pártatlansága, elfogultlansága és kiegyensúlyozottsága miatt példaként állított német közmédia tudósításaiban is számos „hibát” és „tévedést” lehet azonosítani. 2021-ben az egyik ilyen, számtalan alkalommal eltorzítva bemutatott téma a magyarországi COVID-halálózások száma volt. Ezzel kapcsolatban 2021 márciusában több adás is azt állította, hogy „Magyarországon a legmagasabb a COVID-halálózási arány az EU-ban.” (ZDF heute Sendung és heute in Europa, 2021. 03.31.) vagy egyenesen a világon (ZDF heute in Europa, 2021. március 31.). Márciusban egyetlen napra vetítve ez tényleg igaz volt, hiszen 2021.03.20-án tényleg Magyarországra volt az első hely a koronavírusban elhunytak 1 millió főre vetített értéke miatt (aznap 23,5 fő) az összes olyan ország közül⁹, ahol aznapra adatokat hoztak nyilvánosságra, de semmilyen más megközelítésben nem volt igaz az állítás.

⁸ <https://media1.hu/2021/11/23/aggodalmat-fejezte-ki-es-felszolitassal-elt-a-magyar-mediahelyzet-kapcsan-az-ensz-jelentestevoje/>

⁹ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210321/a-vilag-legmagasabb-halalozasi-rataja-alakult-ki-magyarorszagon-tegnap-a-koronavirus-miatt-475100#>

2.2. A német közmédia manipulatív beszámolója a gyermekvédelmi törvényről

A másik témakör, ahol halmozottan szerepeltek téves, illetve torzító állítások a 2021. június-júliusi adásokban, a magyar gyermekvédelmi törvény, annak megnevezése és tartalmának bemutatása volt. A törvényt sok különböző néven illették: „homo- és transz-szexualitással kapcsolatos törvény” (ARD Tagesschau, 2021.06.23.), „leszbikus- és homoszexuális-ellenes törvény” (ARD Monitor, 2021.07.08.), „homofób törvény” (ZDF Nachrichten, 2021.06.15.), „a magyar homoszexuális-törvény” (ZDF heute, 2021.06.24.), „pedofília és a homoszexualitás elleni törvény” (ZDF heute journal, 2021.06.24.). A hivatalos magyar megnevezést (gyermekvédelmi törvény), amely a törvény tartalmára utal, egyetlen egyszer sem használták. A törvény tartalmával kapcsolatban sok helyen torzító, sematikus állítások, idézetek szerepeltek a német tudósítók vagy az általuk megszólaltatott személyek szájából: „Az Orbán-kormány egy olyan törvénye ellen demonstrálnak, amely szerint a 18 éven aluli magyarok semmit sem tudhatnak meg a homo- és transzszexualitásról.” (ZDF Nachrichten, 2021.07.24.), „egy törvény, amely megtiltja és kriminalizálja a LMBTQ-életvilágok ábrázolását” (ARD Westart, 2021.11.20.), „Ez a törvény az elhallgatással gyűlöletet terjeszt a társadalomban” (ZDF heute in Europa, 2021.06.22.), „korlátozza a homoszexuálisok jogait” (ZDF Panorama, 2021.06.23.), „szexuális irányultságuk alapján diszkriminálja az embereket” (ZDF heute journal update vom 23.06.2021, 2021.06.24.). Ezzel szemben a törvény kizárólag a 18 év alattiakra vonatkozik és a szülők számára biztosít jogot a szexuális nevelés kapcsán, valamint a kiskorúak számára a médiatartalmak elérését szigorítja.

2.3. A német közmédia tévedései a magyar médiapiac kapcsán

Az egyik legtöbbször említett konkrét téma a Klubrádió műsorszórásának a megszüntetése volt. Ezzel kapcsolatban a következő tendenciózus, torz értelmezést nyújtó állítások szerepeltek az ARD műsoraiban megszólaltatott magyar ellenzéki szereplők, újságírók és a német tudósítók szájából: „A frekvenciamegvonás annak jele, hogy Magyarország egyre tekintélyelvűbb lesz, noha a kormány megpróbál jogi magyarázatot adni az intézkedésre. Ez egy stratégia, a média kontrollja. Különböző újságokat megvásárolnak kormányhű vállalatok, vagy beszüntetik azokat.” (ARD Tagesschau 20.00 Uhr, 2021.02.15.) Ugyanebben a hónapban a ZDF tv-csatorna is terjedelmesen foglalkozott a Klubrádió ügyével, és Hardy Mihályt szólaltatta meg: „Orbán alatt már más médiumok is elvesztették függetlenségüket... Magyarországon a sajtószabadságot egyre jobban korlátozzák... lassan már nincs jogállamiság és sajtószabadság. (...) Valamilyen statisztikák és egyebek hiányoztak. Az ilyesmit a kormányhű médiumoknak el szokták nézni (...) Orbán Viktor 11 éve kormányozza Magyarországot, azóta átalakította a médiaviszonyokat. A médiafelügyeleti hatóságba Orbán-hű emberek kerültek. Orbán hű oligarchiái több újságot és online médiumot átvettek. Kritikus szerkesztőket kirúgtak, vagy ők maguk távoztak tiltakozásul.” (ZDF-Mittagsmagazin, 2021. február 15.). A történetek valós bemutatása, a bíróságok által is megerősítetten formailag érvénytelen frekvencia-pályázat ügye nem érte el a német beszámolók ingerküszöbét.

Többször hivatkoznak a német tv-adások a „Riporterek határok nélkül” által a magyar sajtószabadságot és Orbán Viktort illető besorolásokra és minősítésekre. „A Riporterek határok nélkül szerint Magyarország a 89. helyre csúszott vissza a sajtószabadság terén.” (ARD Tagesschau 20.00 Uhr, 2021.02.15.) Ez az állítás, amely 2021 februárjában hangzott el az ARD csatornában, az Európai Parlament 2020.05.01-jei hírére utal, amely szerint

Magyarország a sajtószabadság terén 2020-ban a világrangsoron belül a 89. helyen állt.¹⁰ Ezután az ARD egy májusi tudósításban újból a sajtószabadság rangsorán elért magyar helyezést emlegette: „Magyarország a sajtószabadság ranglistáján a 180-ból a 92. helyre csúszott vissza. Orbán és a Fidesz 11 év alatt fokozatosan az ellenőrzése alá vette a médiát, kritikus újságok megszűntek, vagy szerkesztőségük kormányhű kézbe került.” (ARD Euroblick, 2021.05.02.) Ez a számadat 2021-es, és szintén a Riporterek határok nélkül tette közzé.¹¹ Az ARD az év júliusában terjedelmesen foglalkozott a Riporterek határok nélkül Orbánt illető minősítésével: „A Riporterek határok nélkül szervezet Orbánt a sajtószabadság legnagyobb ellenségeinek a listájára tette, noha Magyarországon nem gyilkolják meg vagy börtönzik be az újságírókat.¹² ... A közrádiót már régóta egy állami holding irányítja, az újságokat pedig Orbán-barát vállalatok.” (ARD Tagesschau 20:00 Uhr, 2021.07.05.)

A májusi adásban Hargitai Miklóst (MÚOSZ) is idézték, aki szerint: „Magyarországon három országos napilap van, és ezek közül csak egy tudósít kritikusan és függetlenül az Orbán-kormányról. A Népszava kiadó adja ki. A másik kettő kormányhűnek számít. Az egyik a Közép-Európai Sajtó és Média Alapítványhoz tartozik, amelyet Orbán Viktor hívei vezetnek, a másik egy közeli üzletemberé. Mind a 19 megyében van egy regionális napilap, ezek mind az Orbán-hű médiaalapítványhoz tartoznak, tehát nincs független regionális napilap Magyarországon.” Mindez nem felel meg a valóságnak, hiszen több ellenzék-közeli helyi médium működik, az RTL legnagyobb elérésű hírműsorával kormányellenes propagandát folytat, a hetilap-piacról pedig megfélemezett Hargitai Miklós. A fent idézett adásban Gergely Mártont (HVG) is idézték: „A kritikus újságíróknak soha nem volt ilyen nehéz dolguk Magyarországon, mint most. Sok hivatalos szerv nem felel a kérdéseikre, nem kapnak interjúkat, a propaganda-sajtó ócsárolja őket, személyes támadásokban van részük.” Ezzel szemben a magyar kormányzati döntések transzparenciája még a német helyzetet is meghaladja, s sehol sincs az megírva, hogy egy politikusnak mindig minden ügyben nyilatkoznia kellene.

A Pegasus-kémszoftver használata kapcsán a következők hangzottak el egy satirikus műsorban: „A Pegasus-kémszoftver egy izraeli cég terméke, amelyet eredetileg terroristák megfigyelésére használtak, de 180 újságíró és több száz emberi jogi aktivista is felkerült a megfigyelték listájára, magyar újságírók is áldozatául estek...” (ARD, quer mit Christoph Süß, 2021.07.22.) Itt sommás, átvett állítások szerepelnek, konkrétumok, bizonyítékok nélkül. A ZDF csatorna is taglalta a Pegasus-üggyel kapcsolatos leleplezéseket. „Magyarországon újságírókat, ellenzékiet hallgattak le a Pegasus-szoftverrel... Panyi Szabolcs újságíró is érintett, akinek fél évig volt rajta a kémprogram a telefonján. Szerkesztősége sokat nyomoz az Orbán-család ügyleteivel kapcsolatban, és ez elég volt ahhoz, hogy a magyar állam lehallgassa. Ez a minta az elmúlt tíz évben alakult ki. A magyar kormány azóta módszeresen eljár a független, kritikus újságírók ellen. Egy fake-news törvénnyel próbálja őket rövid pórázon tartani. Egyes kritikus újságokat kormányközeli vállalatok vásároltak fel. A Pegasus-leleplezések további bizonyítékkal szolgálnak arra, ahogy az Orbán-kormány eltávolodik a

¹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/world/20200423STO77709/a-sajtoszabadsag-vedelme-a-koronavirus-jarvany-idejen>

¹¹ <https://rsf.org/en/hungary>

¹² <https://rsf.org/en/predator/viktor-orban>

sajtószabadságtól, sőt megdőlt a sajtószabadság. Magyarország ellen már egy EU-jogállamisági eljárás folyik egy más ügyben.” (ZDF heute in Europa, 2021. július 19.) Ezzel szemben a magyar nyilvánosságot ismerőknek nem lehet az a benyomása, hogy az újságírókat bárki „rövid pórázon” tartaná, a nemzeti érzelmű újságírók 2010 előtti hányattatott sorsáról 2010 előtt soha nem számoltak be, a kormánykritikus médiafelületek száma pedig kifejezetten gyarapodott 2010 óta.

3. Befejezés

Az EBU és az önmaga által is az objektív tájékoztatás mintapéldájának tekintett német közmédiá gyakorlata láthatóan távol áll állítólagos „függetlenobjektív” mércéjétől. Az álobjektivitás valódi mércéje a kettős mérce, amely számos tényben vált nyilvánvalóvá:

- az objektivitás számonkérése mellett elfogult tudósításokat közöltek Magyarországról;
- a „tisztességes eljárás” alapszabályainak hangsúlyozása mellett Magyarország-ellenes felvilágosító műsorokat sugároztak;
- a kiegyensúlyozottság hiányát láttatták veszélyben, miközben egyértelműen egyoldalú beszámolókat készítettek Magyarországról.

A német közmédiá ehhez használt eszközei is tényszerűen beazonosíthatók:

- Aránytalan témaszelekció a sikeres kormányzati intézkedések elhallgatásával és a kormánykritikus napirendi témák felülreprezentálásával. Ez tükröződik abban a tényben, hogy az egyes ügyekre irányuló, kiemelkedően nagy figyelem mellett nem kaptak helyet a kormánykritikus narratívába nem illő események, például a történelmi mértékű családbarát intézkedések vagy az európai szinten is kimagasló gazdasági növekedés. Ezzel szemben szokatlanul nagy fogékonyság mutatkozott a kormánykritikus vélemények kritikátlan közvetítésére.
- Egyoldalú beszámolók készítése a vélemények aránytalan bemutatásával. Ez a jelenség ragadható meg abban a tényben, hogy közel hatszor annyi kormánykritikus megszólalónak adtak lehetőséget, mint kormánypártinak, s hogy ettől nem függetlenül az adások közel 82 százaléka negatív képet festett Magyarországról. A témák egyoldalú kiválasztása mellett tehát a témák egyoldalú keretezése is egy egyoldalú kép sugalmazását szolgálták.
- Manipulatív beszámolók készítése módszeresen elkövetett tárgyi tévedésekkel. Tényközlés helyett tendenciózusan torzító és sematikus állítások, egyetlen példából történő általánosítások, helytelen és átpolitizált következtetések jellemezték a német közmédiá gyakorlatát.

A német közmédiá közönsége aligha kaphatott objektív, vagy legalább tárgyilagos képet Magyarországról az e féle sajtógyakorlat mellett. Az elemzésben bemutatott álobjektív és manipulatív médiarutinból sokkal inkább az elfogult médiafősodor politikai véleménye és attitűdje tükröződik, mintsem az állítólagos mércéül állított „tisztességes”, „befolyásmentes” és „független” tájékoztatási szándék. A magyar közmédiá ellen intézett támadások éppen ezért gyenge talajon állnak, miután a kritika mögött álló alapelveket a kritikus német sajtó maga sem követi.